

HELP! Het Gymnasium loopt leeg!

In de loop van het schooljaar 2012 – 2013 kwam vanuit de directies van de scholen van LVO Weert de vraag of een van de docent-onderzoekers die de MEBIT opleiding van TIER aan de Universiteit Maastricht had afgerond, een onderzoek kon doen naar het teruglopend aantal inschrijvingen op de gymnasiumafdeling van Het College te Weert.

Voor het schooljaar 2010 – 2011 startten 54 leerlingen in leerjaar 1 van het gymnasium, in het schooljaar 2014 – 2015 waren er 25 nieuwe gymnasiasten. Vanuit deze situatie ontstaat de onderzoeksvraag: welke factoren zijn van invloed op de keuze voor gymnasium?

Literatuuronderzoek toont aan dat zelfstandige gymnasia doorgaans te maken hebben met groei, terwijl gymnasiumafdelingen van scholengemeenschappen te kampen hebben met een dalend leerlingenaantal. Opvallend is echter dat in de geraadpleegde literatuur geen wetenschappelijke studie aangetroffen is die onderzoek heeft gedaan naar de oorzaak van dit teruglopend leerlingenaantal. Er is wel onderzoek gedaan naar de schoolloopbaan van leerlingen en de factoren die van invloed zijn geweest op het al dan niet behalen van een diploma. Onderzoek dat enigszins in de buurt komt van invloedsfactoren bij de keuze voor gymnasium is de masterscriptie van M. Godschalk (2012) waarin onderzocht is hoe het keuzeprocess van ouders voor de middelbare school van hun kind verloopt. Over keuzestrategieën van kinderen is weinig bekend. Ouders vormen mogelijk een schoolkeuzeframe voor hun kind.

Als conclusie bij het literatuuronderzoek is te stellen dat gesuggereerd wordt dat ouders een doorslaggevende factor zijn bij de schoolkeuze voor het kind. Van belang zijn omgevingsfactoren, zoals de veiligheid van de school, maar ook het opleidingsniveau van de ouders en de status van vrienden en familie. De ouders ervaren een sociale druk bij de schoolkeuze en laten zich leiden door advies van familie en vrienden.

Naar aanleiding van het uitgevoerde literatuuronderzoek zijn een drietal hypothesen geformuleerd:

1. Het opleidingsniveau van de ouders heeft een significante invloed op de keuze voor atheneum, atheneum tto, gymnasium of gymnasium tto: ouders met een gymnasiumopleiding sturen hun kinderen ook naar het gymnasium.
2. Bij de keuze voor atheneum, atheneum tto, gymnasium of gymnasium tto laten ouders zich beïnvloeden door hun vrienden en kennissen.
3. De ouders van gymnasiasten hechten grote waarde aan de klassieke talen, een identiteitsbepalend aspect voor het gymnasium.

Om inzicht te krijgen in de factoren die van invloed kunnen zijn op de schoolkeuze die wordt gemaakt, is gebruik gemaakt van een enquête. Deze enquête is aan de ouders voorgelegd tijdens de gezamenlijke ouderavonden van leerjaar 1, 2 en 3 aan het begin van schooljaar 2014-2015.

Bij de verwerking van de variabelen die significant bleken te zijn, is gebruik gemaakt van een verdeling in twee categorieën: persoonlijke resources (talent, gezondheid en motivatie) en sociale resources (bronnen in de leefwereld, zoals gezin en familie, vrienden en woonsituatie) met daaraan de vraag gekoppeld of de geformuleerde hypothesen gehandhaafd kunnen worden of dat ze dienen te worden verworpen.

Significante variabelen betreffende persoonlijke resources

- citoscore – schoolkeuze (talent)

Deze variabelen laten bij de uitgevoerde chi-kwadraattest een significantie zien van .013; er kan dus uitgesloten worden dat er geen relatie bestaat tussen deze twee variabelen. Dat is niet opmerkelijk, omdat in Nederland de keuze voor een bepaald schooltype mede bepaald wordt door de score op de citotoets einde groep 8. In principe zou elke leerling met een vwo-advies kunnen kiezen voor het gymnasium. In totaal hebben 253 van de 319 respondenten de citoscore van hun kind ingevuld. 220 leerlingen werden ingeschreven op atheneumniveau en 33 op gymnasiumniveau. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze getallen gerelateerd zijn aan ouders die de algemene ouderavond hebben bezocht, dus met nadruk moet gesteld worden dat het hier niet gaat om alle leerlingen die onderwijs volgen op Het College.

In totaal kozen 62 leerlingen voor atheneum tto en 20 voor gymnasium tto. Dit betekent dat er een grote groep van 82 respondenten belang hecht aan tweetalig onderwijs. 75 procent van deze groep kiest echter niet voor het gymnasium: wel voor de uitdaging van tweetalig onderwijs, maar niet voor Grieks en Latijn.

- type onderwijs – onderwijsniveau van de ouders

In de bestudeerde literatuur wordt melding gemaakt van een relatie tussen het opleidingsniveau van de ouders en de schoolkeuze van het kind. (Koot-Dees, D. van de, Rodrigues, R. & Terwel, J., 2011). Verwerking van de gegevens verkregen uit de enquête laten voor Het College Weert echter een ander beeld zien. De variabelen 'diploma middelbare school moeder' en 'type onderwijs' geven in de chi-kwadraattest een significantie aan van .413. Een verband tussen deze twee variabelen kan worden uitgesloten. Dit geldt ook voor de combinatie 'middelbare school vader' en 'type onderwijs': uit de chi-kwadraattest komt een significantie van .401. Ook voor de combinatie 'vervolgopleiding moeder' en 'type onderwijs' komt uit de berekening van de chi-kwadraattest geen significant resultaat: .098. Bij de koppeling 'vervolgopleiding vader' en 'type onderwijs' komt uit de test een significantie van .906. Voor de situatie op Het College Weert kan daarmee gesteld worden dan hypothese 1 verworpen dient te worden.

- Grieks en Latijn als basis voor het Wetenschappelijk Onderwijs (motivatie)

In de enquête is expliciet de bewering opgenomen: 'Het gekozen schooltype ath/ ath tto/ gym/ gym tto) moet Grieks en Latijn aanbieden als basis voor een wetenschappelijke vervolgopleiding'. Van de respondent werd gevraagd aan te geven welke mate van 'belangrijkheid' hij/ zij aan deze stelling geeft.

De significantie van de chi-kwadraattest is .000. Dit cijfer geeft aan dat we kunnen uitsluiten dat er geen relatie is tussen de variabelen van keuze voor een bepaald schooltype en 'Grieks en Latijn als basis voor WO'. Van de 309 respondenten hebben 303 mensen hun mening over deze stelling gegeven. Opvallend is, dat in totaal 190 respondenten hebben aangegeven Grieks en Latijn als basis voor het WO niet belangrijk te vinden.

Van alle respondenten met kinderen op het atheneum, geven 130 mensen aan dit niet belangrijk te vinden. Dat is 65 procent. Van de 70 respondenten met kinderen op het tweetalig atheneum, vinden 55 mensen Grieks en Latijn niet belangrijk als basis voor het WO. Dat komt neer op 78,6 procent.

Van de ouders met leerlingen op het atheneum geeft een groep van 70 respondenten echter aan, Grieks en Latijn **wel** belangrijk te vinden. Het gaat hier om 35 procent. Het is opvallend dat zij aangeven deze vakken wel belangrijk te vinden, maar toch niet kiezen voor het gymnasium, waar Grieks en Latijn worden aangeboden.

Hypothese 3: "De ouders van gymnasiasten hechten grote waarde aan de Klassieke Talen, een identiteitsbepalend aspect voor het gymnasium", verdient nader onderzoek. Het is logisch dat ouders met een kind op het gymnasium aangeven, Grieks en Latijn belangrijk te vinden. Het is in feite een bevestiging van een reeds gemaakte keuze. De vraag is echter, waarom 35 procent van de respondenten aangeeft Grieks en Latijn wel belangrijk te vinden, maar hun kind toch onderwijs op atheneum laat volgen.

Een groep van 130 respondenten met kinderen op atheneum, geeft aan Grieks en Latijn niet belangrijk te vinden. Ook dit bevestigt een reeds gemaakte keuze.

Er is in ieder geval wel een significant verband tussen gemaakte schoolkeuze en het belang dat ouders hechten aan Grieks en Latijn als basis voor het WO.

Significante variabelen betreffende sociale resources.

- invloed peergroup ouders op de keuze van het schooltype.

Een andere variabele die significant is, is de peergroup van de ouders. In de enquête was de stelling opgenomen 'De meeste mensen die voor mij belangrijk zijn, vinden dat ik een goede keuze heb gemaakt'. De relatie met de schoolkeuze is significant: .021. Dit betekent dat ouders zich meer of minder bevestigd wisten door hun peergroup. Van de 34 respondenten met een zoon of dochter op het gymnasium, geven 28 mensen aan, dit herkenbaar, zeker herkenbaar of volledig herkenbaar te vinden.

Per afdeling betekent dit het volgende: van de 14 respondenten met een kind op het regulier gymnasium, vinden 12 mensen de stelling herkenbaar. Dat komt neer op 85,7 procent. Van de 20 respondenten met een kind op het tweetalig gymnasium vinden er 16 de stelling herkenbaar, een percentage van 80.

Van de 271 respondenten met een zoon of dochter op atheneum geven 239 ouders aan zich te herkennen in de stelling. Van deze groep laten 200 ouders hun kinderen onderwijs volgen op het reguliere atheneum. 175 respondenten herkennen zich in de stelling, dat is 87,5 procent.

Een groep van 71 respondenten heeft kinderen op het tweetalig atheneum. 64 van hen herkennen zich in de stelling: 90,2 procent van de groep ouders met kinderen op het tweetalig atheneum. Dit geeft aan dat de ouders met mensen die voor hen belangrijk zijn, over de schoolkeuze voor het kind hebben gesproken en dat zij zich bevestigd zien in die keuze door derden. Hypothese 2 wordt hiermee bevestigd voor de situatie op Het College Weert.

- type onderwijs - leerkracht basisschool gaf goede informatie over keuzemogelijkheden op Het College.

De relatie tussen de keuze voor het type onderwijs en de stelling dat de leerkracht van de basisschool goede informatie heeft gegeven over de keuzemogelijkheden op Het College is ook significant: uit de chi-kwadraattest komt .042. Dit betekent dat naar gelang de gekozen optie, ouders tevreden waren over het advies. De cijfers laten zien dat een totaal van 234 van de 304 gegeven antwoorden, aangeven de stelling herkenbaar te vinden. Van deze 234 herkenbare antwoorden zitten 25 leerling op het gymnasium. 9 ouders met een zoon of dochter op het gymnasium vinden de stelling niet herkenbaar.

In totaal hebben 199 respondenten met een kind op het reguliere atheneum deze vraag beantwoord. 156 van hen vinden de stelling herkenbaar. Dat komt neer op 78,3 procent.

Van de 71 respondenten met een kind op het tweetalig atheneum, vinden er 53 de stelling herkenbaar: 74,7 procent.

Van de 14 respondenten met een kind op het reguliere gymnasium geven er 11 aan, de stelling herkenbaar te vinden. Dat is 78,5 procent. Tenslotte zijn er 20 respondenten met een kind op het tweetalig gymnasium. 14 van hen geven aan de stelling herkenbaar te vinden. Dat is 70 procent.

CONCLUSIE

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat er een aantal factoren naar voren komen, die invloed hebben op de keuze voor een bepaald schooltype, dus ook voor het gymnasium. Deze factoren komen in het onderzoek voor als significante variabelen, afgeleid van vragen uit een enquête.

Hierbij dient echter wel opgemerkt te worden dat rationaliteit bij het maken van een keuze niet altijd het zwaarste weegt, dat het niet-rationele moeilijk te meten is en dat een keuzestrategie moeilijk is vast te leggen. (zie: Godschalk, 2012).

Op de eerste plaats is er een verband tussen citoscore en schoolkeuze. In het Nederlandse schoolstelsel wordt de citoscore aan het einde van de basisschool meegewogen bij het schooladvies dat wordt afgegeven. De leerlingen op Het College hebben allemaal een gericht vwo-advies gekregen. Interessant is het dan om te zien welke keuze wordt gemaakt binnen de mogelijkheden van Het College, te weten atheneum regulier, atheneum tto, gymnasium regulier en gymnasium tto. Uit de cijfers valt echter niet af te leiden welke relatie er is tussen citoscore en keuze voor het gymnasium.

Bij de discussie en aanbevelingen wordt aan dit laatste aspect aandacht besteed.

Ten tweede komt uit de metingen als resultaat dat ouders weinig belang hechten aan de vakken Grieks en Latijn. Het spreekt voor zich dat ouders met kinderen op het gymnasium hier wel belang aan hechten, maar het gaat in dezen om een uitdrukking van een bevestiging van een reeds gemaakt keuze. Een ouder met een kind op het gymnasium kan moeilijk zeggen de vakken Grieks en Latijn niet belangrijk te vinden. Ouders met kinderen op het atheneum geven aan deze vakken niet belangrijk te vinden als basis voor het Wetenschappelijk Onderwijs. Ook hier gaat het echter om uitdrukking van bevestiging van een reeds gemaakt keuze. Interessant is echter, dat er ook ouders zijn die aangeven deze vakken wel belangrijk te vinden, maar die hun kinderen hebben ingeschreven op atheneum (regulier en tto). Daarover meer bij het onderdeel discussie en aanbevelingen.

Vervolgens kan gesteld worden dat de peergroup van de ouders invloed heeft op de gemaakte schoolkeuze. In de enquête werd van de respondenten gevraagd om aan te geven in welke mate ze de volgende stelling herkenbaar vinden: "De mensen die voor mij belangrijk zijn, vinden dat ik een goede keuze heb gemaakt". De respondenten geven in hun antwoorden aan zich hier veelal in te herkennen. Dat betekent dus, dat zij over de gemaakte keuze hebben gesproken met familie en/ of vrienden. De vraag is natuurlijk in hoeverre deze peergroups af te bakenen zijn en of zij beïnvloedbaar zijn.

Als laatste komt naar voren dat er een duidelijke relatie is tussen keuze voor een schooltype en de informatie die de leerkracht van de basisschool heeft gegeven over de keuzemogelijkheden op Het College. De factor leerkracht basisschool is dus ook van invloed op het maken van een schoolkeuze in de vorm van informatie die gegeven wordt.

Het is dus wel mogelijk om factoren in kaart te brengen die van invloed zijn op het maken van een keuze voor een bepaald schooltype, maar het blijft onduidelijk waarom mensen bepaalde keuzes maken. De afgegeven enquête geeft wel inzicht in invloedsfactoren: laat zien wat ouders belangrijk vinden voor hun kinderen en wat ze herkenbaar vinden als het gaat om invloed van mensen uit hun omgeving. De vraag wat de oorzaak van de daling is van het leerlingenaantal op de gymnasiumafdeling blijft onbeantwoord. Invloedsfactoren zijn wel aan te geven.

AANBEVELINGEN EN DISCUSSIE

Na bestudering van de cijfers die voortkomen uit de ingevulde enquête kunnen de volgende aanbevelingen en discussiepunten worden geformuleerd aan de hand van significante uitkomsten van de chi-kwadraattest:

Het is de moeite waard om aan de cijfers van de variabele 'Grieks en Latijn als basis voor het Wetenschappelijk Onderwijs' in combinatie met 'type onderwijs' meer aandacht te besteden. Van de 200 respondenten met kinderen op het reguliere atheneum geven 130 respondenten aan Grieks en Latijn als basis voor het WO niet belangrijk te vinden. Dat komt neer op 65 procent. In de praktijk betekent dit dat 65 procent van de leerlingen met een VWO-advies, waar gymnasium onderdeel van uitmaakt, niet kiezen voor gymnasium omdat ze het belang van Grieks en Latijn niet onderschrijven.

De vraag die hierbij gesteld kan worden is: heeft de afname van belangstelling voor Grieks en Latijn een relatie met het teruglopende leerlingenaantal van het gymnasium?

Voor een onderwijsinstelling als Het College Weert is het de moeite waard om heel goed na te denken over deze cijfers: wordt de werking van de markt gevolgd, in deze context een markt die niet meer vraagt om Grieks en Latijn, een markt die niet meer vraagt om gymnasium?

Of wordt er gekozen voor een andere aanpak omdat er belang wordt gehecht aan handhaving van de gymnasiumafdeling?

Dezelfde tabel, zie bijlage Output SPSS in het volledige werk, laat echter nog een ander interessant cijfer zien. Het gaat om 60 van de 200 respondenten met kinderen op het regulier atheneum, wat neerkomt op 30 procent, die aangeven Grieks en latijn als basis voor het WO **wel** belangrijk te vinden, maar hun zoon of dochter hebben ingeschreven op het reguliere atheneum. Wat houdt deze mensen tegen om te kiezen voor het gymnasium? Dient er aandacht besteed te worden aan het imago van het gymnasium? Stemt het beeld dat deze mensen over het gymnasium hebben overeen met de werkelijkheid? Het zou interessant zijn om te onderzoeken welke redenering achter deze 30 procent schuilt. Deze respondenten zouden in potentie ook voor het gymnasium hebben kunnen kiezen want ze onderschrijven het belang van de vakken Grieks en Latijn als basis voor het Wetenschappelijk Onderwijs.

In dezelfde tabel is ook de kolom atheneum tto opgenomen. Van de 70 respondenten met een zoon of dochter op het tweetalig atheneum geven 55 respondenten aan, Grieks en Latijn als basis voor het WO niet belangrijk te vinden. Het gaat hier om 78,6 procent. De verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat er een pragmatische keuze is gemaakt voor extra uitdaging in de vorm van Engelstalig onderwijs. Dat zou betekenen dat er op Het College Weert een interne concurrent is voor het gymnasium in de vorm van het tweetalig onderwijs op het atheneum.

Op de eerste plaats is het van wezenlijk belang dat binnen LVO Weert een standpunt wordt ingenomen inzake het denken conform de markt, dat wil zeggen vraag en aanbod volgend, of handelen vanuit de overtuiging dat de gymnasiumafdeling weer gaat groeien met een duidelijke en aantrekkelijke identiteit. Er kan voor gekozen worden de dalende vraag te accepteren en te kiezen voor andere vormen van uitdaging voor de excellente leerlingen. Het is echter ook mogelijk een behoefte te creëren aan onderwijs met een gedegen klassieke basis. Dit is een discussie die binnen LVO Weert en vooral binnen de directie van Het College Weert gevoerd dient te worden.

Uit de gegevens die voortkomen uit de enquête blijkt, dat er onder ouders en vrienden en familie van ouders van toekomstige leerlingen met een VWO-advies, wordt gepraat over de schoolkeuze van de kinderen. Dat betekent dat deze doelgroep belangrijk is voor informatieverschaffing en beeldvorming. Als het gaat om het creëren van een behoefte is het belangrijk om juist deze doelgroep aan te spreken. Als de mensen van de generatie die kinderen heeft op de bovenbouw van de basisschool wordt voorgelicht over een dynamische gymnasiumafdeling op Het College weert, zou dit zeker een groei teweeg kunnen brengen.

Uit de enquête blijkt verder dat de informatie die door de leerkrachten van de basisscholen aan de ouders wordt gegeven van wezenlijk belang is voor de schoolkeuze. Ook hier zijn interessante cijfers te zien: in totaal hebben 68 respondenten een citoscore van 550. 49 van hen hebben zich echter niet ingeschreven voor de gymnasiumopleiding. 27 van deze 49 hebben gekozen voor het tweetalig

atheneum. Hebben zij de voorkeur gegeven aan de extra uitdaging in de vorm van Engelstalig onderwijs, boven de extra uitdaging in de vorm van Grieks en Latijn? Waarom hebben zij gekozen voor atheneum en niet voor gymnasium? Wat is de rol van de leerkracht van de basisschool hierin geweest? Hoe en wat die rol is geweest, kan uit de cijfers niet worden afgelezen. Uit de significantie van de cijfers blijkt echter dat ouders zich laten leiden door informatie die ze krijgen van leerkrachten van de basisschool. Om deze reden is het van wezenlijk belang dat de leerkrachten van de basisscholen goed geïnformeerd zijn over de mogelijkheden die Het College Weert biedt, over de inhoud van de schillende onderwijstypes en daar ook een bepaald type leerling aan kunnen koppelen. Voorlichting en goede communicatie zijn hierbij de sleutelwoorden.

Echter, de literatuur heeft al aangegeven dat keuzes niet altijd op basis van rationele afwegingen worden gemaakt. Is het in dezen de moeite waard om te investeren in informele netwerkbijeenkomsten, waarbij informatie wordt gegeven en van gedachte wordt gewisseld? Informele informatiemarkten, eventueel met ouders van kinderen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs? Werkbezoeken van docenten VO aan PO en omgekeerd?

Kan de groep ouders die heeft aangegeven Grieks en Latijn belangrijk te vinden als basis voor het WO, maar hun zoon of dochter heeft aangemeld bij een regulier atheneum, gezien worden als potentieel voor het gymnasium als het gaat om jongere kinderen uit hetzelfde gezin? Kunnen leerkrachten van de basisschool overtuigd worden van de gymnasiumcapaciteiten van hun leerlingen met de maximale citoscore van 550? Kan binnen Weert en omgeving het gymnasium gepromoot worden bij vooral ouders van de kinderen uit groep 6, 7 en 8 van de basisschool? Kan er nu al een relatie worden opgebouwd tussen de leerlingen van de bovenbouw van de basisschool met het College en dan vooral de gymnasiumafdeling?

Deze vragen verdienen aandacht en energie. Maar niet voordat de belangrijkste vraag wordt beantwoord die aan deze discussie ten grondslag ligt: wat betekent het gymnasium voor Het College Weert en wat is de relatie tussen Het College en de 'vraag van de markt'?

De directie is in dezen aan het woord.
De toekomst zal het ons leren.